

4. Smolyaninova, O. (2003). *Multimedia v obrazovanii (teoreticheskie osnovy i metodika ispolzovaniya) [Multimedia in education (theoretical background and methods of application)]*. Krasnoyarsk : KrGU [in Russian].
5. Suppasetree, S. *The Use of Moodle for Teaching and Learning English at Tertiary Level in Thailand*. / <https://www.researchgate.net/publication>.
6. Jaswinder, S. (2017). *How much your learners are engaged in your course?* / <https://www.lmspulse.com/>
7. Rasulova, M. (2012). *Ispolzovanie informatsionno-kommunikatsionnykh tehnologiy na urokah angliyskogo yazyka [Application of information and communication technologies at English lessons]*. Saint Petersburg: Renome [in Russian].
8. Yatsiuk, S. M. (2005). *Vyvchennia naukovykh zasad informatsiinoi pidhotovky fakhivtsia [Studying the scientific basis of specialist training]*. Kyiv : KyMU [in Ukrainian].

Бересток О. В., Щербина Ю. М. Застосування інформаційно-комунікаційних технологій як засобу формування знань у процесі викладання іноземної мови у закладах вищої освіти

Розглядаються можливості, що надаються технологіями інформаційних комунікацій (ІКТ) у процесі викладання іноземних мов. Визначені навчальні завдання на основі ІКТ. Описано різні види діяльності, які сприяють ефективному оволодінню різними аспектами вивченої мови. Представлено переваги впровадження мультимедійних засобів у навчальний процес вищої школи. Представлено кілька варіантів мультимедійних курсів, які використовуються для організації вивчення теоретичного матеріалу. Застосування багатофункціональної системи Moodle на заняттях з іноземної мови для сприяння навчанню студентів. Підкреслюється важливість використання ІКТ на заняттях, спрямованих на урізноманітнення навчального процесу та подання навчального матеріалу у більш наочній та доступній для сприйняття формі. Зазначено інтеграцію інформаційних Інтернет ресурсів у навчальний процес для ефективнішого вирішення ряду дидактичних завдань. Описано інформаційно-комунікаційні технології як спосіб навчання, що використовується для підтримки, вдосконалення та оптимізації доставки інформації. Розглянуто роль та перспективи вчителів, які впроваджують ІКТ на заняттях, виділяючи їх як вирішальних гравців у навчальному процесі. Проаналізовано методологічні та дидактичні припущення, що дозволяють виділити декілька напрямів дослідження. Визначено он-лайн діяльність як інструмент навчання, спрямований не лише на сприяння взаємодії та особистих контактах між людьми, а й на розвиток навичок навчання під час занять у формі додаткової діяльності. Досліджено ключовий засіб інновацій у формі факторів, що сприяють ефективному використанню ІКТ. Підкреслюється важливість інновацій як впливу ІКТ на підвищення якості освіти.

Ключові слова: інформаційно-комунікаційні технології, мультимедійні курси, навчальний процес, навчальний матеріал, методична допомога, навички навчання, практичний результат, міжкультурна комунікація.

УДК 37.011.3-051:[37.18.8:005.336.3]

DOI <https://doi.org/10.31392/NPU-nc.series5.2020.72-1.16>

Біляковська О. О.

МЕТОДОЛОГІЧНІ ПІДХОДИ ДО ВИВЧЕННЯ СИСТЕМИ ПРОФЕСІЙНОЇ ПІДГОТОВКИ МАЙБУТНІХ ВЧИТЕЛІВ У КОНТЕКСТІ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ЇЇ ЯКОСТІ

На основі аналізу наукових джерел схарактеризовано окремі методологічні підходи до вивчення проблеми професійної підготовки майбутніх учителів у контексті забезпечення її якості, зокрема, системний, діяльнісний (праксеологічний) та компетентнісний підходи. У ході дослідження забезпечення якості професійної підготовки майбутніх учителів на основі системного підходу важливо виокремити головні елементи системи, попередньо розподіливши їх на окремі блоки відповідно до визначення, функціонування та процесу професійної підготовки. З позицій системного підходу, професійну підготовку розглядають як цілеспрямовану діяльність, яка заснована на певних принципах і закономірностях системоутворення, зв'язках між компонентами системи (метою, завданнями, змістом, формами і методами навчання у їх взаємодії тощо). Розглянуто головні принципи системного підходу, а саме: цілісності, структурності, інтегративності, ієрархії, зовнішньої обумовленості та глобальної мети.

В умовах інтеграції вітчизняної системи освіти в європейський освітній простір перехід на компетентнісну основу підготовки майбутніх вчителів стає першочерговим завданням у забезпеченні її якості. Застосування компетентнісного підходу до досліджуваної проблеми уможливить перенести підготовку сучасного вчителя у компетентнісну площину освітнього середовища, добір відповідних методів і форм навчання, спрямованих на підготовку компетентного вчителя-європейця, здатного до вирішення суспільних і професійно-педагогічних завдань, готового до продуктивної взаємодії, постійного розвитку, вдосконалення та зростання. Діяльнісний (праксеологічний) підхід до проблеми забезпечення якості професійної підготовки майбутніх вчителів спрямований на головне завдання – вивчення й упровадження необхідного знання для здійснення ефективної діяльності, а також цінностей і змісту, цілей, дій, процедур, результатів та відповідної корекції.

Ключові слова: методологія досліджень, якість професійної підготовки, системний підхід, компетентнісний підхід, прaxeологічний підхід.

На цьому етапі розвитку суспільства, якість є неодмінною характеристикою інноваційних процесів. Освіта, як важлива галузь та рушій прогресивних змін, у своїх модернізаційних пошуках в умовах

глобалізаційних викликів змушена враховувати концепт якості. Сучасні наукові дослідження в освітній галузі потребують методологічної обумовленості, оскільки методологічна основа педагогічної науки – це фактично науковий фундамент будь-якої науки, з позицій якого, використовуючи наукові підходи, можемо пояснити досліджувані педагогічні явища, розкрити їхні закономірності, вибудувати подальші перспективи розвитку освітніх процесів та подій. Окрім того, методологія як інструмент пізнання й перетворення навколишньої дійсності визначає основні напрями педагогічного дослідження, забезпечує його об'єктивність, ефективність, цілісність, системність і результативність [3, с. 107].

Методологія педагогіки визначається як система «знань про основи та структуру педагогічної теорії, про підходи до дослідження педагогічних явищ і процесів...» [2, с. 9], принципи застосування підходів і способи одержання знань, які відображають педагогічну дійсність як систему діяльності (С. Гончаренко, О. Савченко, Н. Бібік, В. Загвязинський та ін.). Методологія педагогічних досліджень була предметом вивчення науковців А. Андрєєва, С. Гончаренка, В. Загвязинського, В. Кудіна, В. Лозової, І. Малафіїка, О. Пехоти, С. Сисєвої, В. Чайки та ін. Власне будь-який новий науковий пошук, на переконання дослідників, репрезентується певними підходами, які уможливають побудову методологічних засад дослідження.

Поняття «методологічний підхід» означає дотримання дослідником певного ставлення до досліджуваного феномена або явища під час наукового пошуку. У словнику з методології зазначено, що з одного боку підхід розглядають як певний вихідний принцип, вихідну позицію, основне положення чи переконання, а з іншого – як напрям вивчення предмета [8, с. 117]. Саме тому, досліджуючи процес професійної підготовки майбутніх вчителів у контексті забезпечення її якості нами визначено ряд підходів (сукупність способів, прийомів розгляду певних явищ та процесів, впливу середовища та особистості; основний стратегічний напрям системи освіти, навчання, підготовки) для цілеспрямованості наукового пошуку.

Дослідження проблеми забезпечення якості професійної підготовки майбутніх вчителів має вивчатися з позицій низки методологічних підходів – діяльнісного, компетентнісного та системного, який охоплює всі компоненти системи через структурні компоненти, а феномен дослідження якості даної системи виводить на отримання планованого результату – якісно підготовленого компетентного вчителя-європейця.

Мета статті полягає у спробі схарактеризувати на основі теоретичного аналізу наукових джерел окремі методологічні підходи до вивчення системи професійної підготовки майбутніх вчителів у контексті забезпечення її якості, зокрема системний, діяльнісний, компетентнісний.

Підготовка майбутніх учителів у закладах вищої освіти є безумовно складною відкритою педагогічною системою. Поняття «система» визначається як множина взаємопов'язаних елементів, що утворюють певну цілісність, властивості якої є інтегративними [7, с. 165]. Системний підхід один із фундаментальних класичних підходів сучасного наукового пізнання, який передбачає дослідження явищ не ізольовано, як автономну одиницю, а перш за все, як взаємодію зв'язків різних компонентів цілого, знаходження в системі відносин, провідних тенденцій і основних закономірностей [1, с. 104].

У ході дослідження системи забезпечення якості професійної підготовки майбутніх вчителів на основі системного підходу важливо виокремити головні елементи системи, попередньо розподіливши їх на окремі блоки відповідно до визначення, функціонування та процесу професійної підготовки майбутніх вчителів.

До першого блоку віднесемо поняття, які характеризують будову системних об'єктів, це зокрема, «елементи», «відношення», «цілісність», «структура». Дані поняття характеризуються ознаками статичності й інваріантності стосовно системи. У другому блоці містяться поняття, які пов'язані із дослідженням функціонування системних об'єктів. У дослідженні – це система забезпечення якості професійної підготовки майбутніх вчителів із підсистемами (внутрішня та зовнішня система). Також поняття «зв'язок», «управління», «варіативність» та ін., які відповідно мають ознаки динамічності. Третій блок – поняття, які характеризують процеси розвитку системних об'єктів та впливу на якість професійної підготовки майбутніх вчителів. Сюди віднесемо «зміст», «форми», «методи», «освітнє середовище», «суб'єкти взаємодії». Зауважимо, що даний поділ є досить умовним, оскільки процеси, які визначають будову, функціонування, розвиток системи є взаємопов'язаними та взаємообумовленими.

З позицій системного підходу, професійну підготовку окреслюють як цілеспрямовану діяльність, яка заснована на певних принципах і закономірностях системоутворення, зв'язках між компонентами системи (метою, завданнями, змістом, формами та методами навчання у їх взаємодії) [6]. Зауважимо, що відносно самостійні компоненти досліджуваної системи професійної підготовки майбутніх учителів мають розглядатися у своєму розвитку та взаємозв'язку. Внутрішня організація системи, яка характеризується способом взаємодії її компонентів і характерних властивостей, складає структуру системи. Структура зумовлює зв'язки, що виникають між компонентами системи, визначає місце кожного з них у взаємодії з іншими. Водночас зі зміною одного компонента системи змінюються інші, що дозволяє виявити інтегративні системні характеристики та показники. Зазначене дозволяє аналізувати досліджуване явище як систему, що має певну будову та підпорядковується законам функціонування.

Важливими принципами системного підходу (П. Гусак, В. Загвязинський, М. Прокоф'єва), якими послуговувалися у дослідженні цієї проблеми є:

1. *Принцип цілісності* (обумовлюється діалектичним розумінням природи у її внутрішніх зв'язках і залежностях, єдністю цілого та частини в одночасній їх протилежності). Цілісність професійної

підготовки майбутніх вчителів в контексті забезпечення її якості вбачаємо в єдності складових (мети, змісту, форм, методів, засобів, спрямованих на досягнення планованого результату). Водночас якість підготовки й ефективність багато в чому залежить від суб'єктивних чинників, зокрема характеру особистісної взаємодії суб'єктів освітнього процесу. Власне цілісність досліджуваної системи виражається як єдність компонентів системи на основі окресленої мети як концептуальної основи, а також структурному взаємозв'язку елементів і підсистем. Зокрема цілісність (інтегрованість) визначає процес і механізм об'єднання частин в єдине ціле, що забезпечує їх життєдіяльність у системі.

2. *Принцип структурності* (передбачає необхідність опису внутрішньої організації, структури, тобто визначення компонентів системи, зв'язків і залежностей між ними). Виокремлення структури системи дозволяє виявити чинники, які сприяють удосконаленню підготовки майбутніх вчителів. Окрім того, характеристика структури внутрішньої системи забезпечення якості сприятиме окресленню шляхів модернізації професійної підготовки.

3. *Принцип інтегративності* (полягає у тому, що кожний компонент системи існує як такий лише умовно, оскільки постійно перебуває у безперервному зв'язку з іншими компонентами та без інших, як елемент цілого, функціонувати не може). У процесі дослідження певних моделей підготовки майбутніх вчителів виявленні можливості взаємодії з іншими концепціями. Професійна підготовка майбутніх вчителів – це комплекс технологій, форм, методів, взаємодій.

4. *Принцип ієрархії* (вказує на те, що кожна система за одних умов – підсистема системи більш високого порядку, а в інших – кожний компонент системи виступає як підсистема). Професійна підготовка майбутніх вчителів є підсистемою системи освіти, в якій відбуваються трансформаційні процеси. Водночас професійна підготовка проходить у закладах вищої освіти, де внутрішня система якості безпосередньо впливає на якість підготовки фахівців. Отже, зміни, які відбуваються у системі вищого порядку – система освіти, відображатимуться та ієрархічно передаватимуться системам нижчого порядку.

5. *Принцип зовнішньої обумовленості* (кожна система може існувати лише у взаємодії із середовищем, в якому вона функціонує, виступаючи ведучим активним компонентом такої взаємодії). Дослідження різних педагогічних явищ буде цілісним лише при врахуванні зовнішніх умов і чинників, які впливають на їхній розвиток і функціонування. Це стосується як внутрішньої системи забезпечення якості, так і зовнішньої, які безпосередньо впливають на якість професійної підготовки майбутніх вчителів.

6. *Глобальної мети* (вибір мети є стрижневим у взаємодії компонентів системи, які повинні спрямовуватися на досягнення генеральної (глобальної) мети). Метою професійної підготовки майбутніх вчителів є якісно підготовлений компетентний вчитель. Всі зміни, покращення, вдосконалення та управління системою потрібно оцінювати з огляду дану мету.

Отже, системний підхід до такого феномена як підготовка майбутніх учителів, дозволяє виділити власності, притаманні окресленій системі: відкритість, динамічність, цілеспрямованість, багатофункціональність, розвивальність, самокерованість, самовдосконалення [5, с. 212].

Сучасні освітні зміни, модернізація змісту освіти, удосконалення процесу підготовки майбутніх фахівців базують на засадах компетентного підходу, як важливого орієнтира у покращенні якості освіти. Компетентнісний підхід є важливим концептуальним підґрунтям реалізації нової системи принципів визначення цілей професійно-технічної освіти, відбору і структурування змісту навчального матеріалу, організації освітнього процесу й оцінювання освітніх результатів з метою досягнення майбутніми фахівцями високого рівня знань, досвіду, обізнаності для реалізації професійної діяльності [10, с. 8].

Вагомою перевагою компетентного підходу є те, що саме наявність компетентностей дозволяє особистості, зокрема майбутньому вчителю, практично оперувати здобутими знаннями, застосовувати їх упродовж життя та професійної діяльності [4, с. 80]. Н. Побірченко визначає, що компетентнісний підхід можна розглядати не лише як засіб оновлення змісту освіти, але і як механізм приведення його у відповідність до вимог сучасності [9, с. 25]. Зокрема, в умовах інтеграції вітчизняної системи освіти в європейський освітній простір перехід на компетентнісну основу підготовки майбутніх вчителів стає першочерговим завданням у забезпеченні якості підготовки. Застосування компетентного підходу до досліджуваної проблеми уможливить перенести підготовку сучасного вчителя у компетентнісну площину інноваційного середовища, добір відповідних методів, форм і технологій навчання, спрямованих на підготовку компетентного вчителя-європейця, здатного до вирішення суспільних і професійно-педагогічних завдань, готового до продуктивної взаємодії, постійного розвитку, вдосконалення та зростання.

Діяльнісний (праксеологічний) підхід до досліджуваної проблеми забезпечення якості професійної підготовки майбутніх вчителів спрямований на головне завдання – вивчення й упровадження необхідного знання для здійснення ефективної діяльності, а також цінностей і змісту, цілей, дій, процедур, результатів та відповідної корекції. Як слушно зауважує Н. Сацков, реалізація праксеологічного підходу ґрунтується на інтеграції знання і діяльності як специфічної форми активного ставлення до навколишнього середовища, змістом якого є певні зміни та перетворення, тобто вміння, цілевідповідність, дія. Дві величини – знання й ефективна діяльність – є основою праксеологічного підходу як цілеспрямованої системи сукупності принципів, що визначають загальну мету та стратегію орієнтованих праксеологічних дій і показують, як знання перетворюються в безпосередню продуктивну силу [11, с. 203].

Власне, праксеологія за Т. Котарбінським, дає основу для розуміння та дослідження діяльності з позиції практичних цінностей, зокрема ефективності та результативності [12, с. 113]. Власне ефективність можемо розглядати як показник якості професійної підготовки майбутніх вчителів, що сприяє вдосконаленню їхньої професійно-педагогічної діяльності.

Праксеологічний підхід у процесі професійної підготовки майбутніх фахівців на переконання науковців (А. Малихін, Н. Олійник, Є. Проворова, В. Савіцька, О. Швець) виконує важливі функції: системну, діяльнісну, особистісно зорієнтовану, компетентнісну, технологічну, тезарусну. Всі функції праксеологічного підходу органічно вписуються в систему професійної підготовки майбутніх вчителів, уможливають взаємозв'язок об'єктивних і суб'єктивних факторів, що сприяють успіху в ефективному опануванні професійними знаннями, уміннями, навичками та компетенціями.

Таким чином, методологія дослідження професійної підготовки майбутніх вчителів у контексті забезпечення її якості передбачає орієнтацію на системний, компетентнісний та діяльнісний підходи. У процесі теоретичного аналізу наукових джерел, визначено, що система забезпечення якості професійної підготовки майбутніх вчителів є підсистемою багатофакторної саморегульованої освітньої системи. Методологічні підходи використано для ефективного виявлення особливостей структурних елементів досліджуваної системи (зміст), внутрішніх зв'язків (цілі), зовнішніх зв'язків (взаємодія системи з системою вищої освіти, системою професійної освіти, системами (внутрішньою та зовнішньою) забезпечення якості, процесів керування системними елементами (якість навчання, виховання, форми, методи, засоби, інноваційні технології, освітнє середовище) і ефективної взаємодії усіх елементів окресленої системи. Подальшого вивчення потребує питання з'ясування особливостей застосування аксіологічного, порівняльного та синергетичного методологічних підходів до дослідження проблеми забезпечення якості професійної підготовки майбутніх учителів.

Використана література:

1. Гершунский Б. С. Философия образования для XXI века (В поисках практикоориентированных концепций). Москва : «Совершенство», 1998. 608 с.
2. Дубасенюк О. А., Семенюк Т. В., Антонова О.Є. Професійна підготовка майбутнього вчителя до педагогічної діяльності : монографія. Житомир : Житомирський держ. пед. ун-т, 2003. 192 с.
3. Жигирь В. Методологічні підходи як основа науково-педагогічних досліджень у професійній освіті. *Педагогіка формування творчої особистості у вищій і загальноосвітній школах*: зб. наук. праць. 2016. Вип. 48 (101). С. 107-115.
4. Кічук Н. В. Компетентність саморозвитку майбутнього фахівця: особистісно орієнтовані технології формування у вищій школі. *Науковий вісник Миколаївського державного університету. Педагогічні науки*. 2006. Вип. 12. С. 80-87.
5. Комар О. А. Теоретичні та методичні засади підготовки майбутніх учителів початкової школи до застосування інтерактивної технології : дис. ... доктора пед. наук : 13.00.04. Умань, 2011. 512 с.
6. Лозова В. І. Лекції з педагогіки вищої школи. Харків : «ОБС», 2006. С. 48-267.
7. Мільто Л. Філософсько-методологічні підходи дослідження розвитку ідей педагогічної майстерності. *Витоки педагогічної майстерності*. 2017. Вип. 20. С. 163-168.
8. Новиков А. М. Методология: словарь системы основных понятий. Москва : Либроком, 2013. 208 с.
9. Побірченко Н. С. Компетентнісний підхід у вищій школі: теоретичний аспект. *Освіта та педагогічна наука*. 2012. № 3. С. 24-31.
10. Радкевич В. О. Компетентнісний підхід до розроблення державних стандартів професійно-технічної освіти. *Професійно-технічна освіта*. 2012. № 3. С. 8-10.
11. Сацков Н. Я. Практический менеджмент. Методы и приемы деятельности руководителя. Донецк: Сталкер, 1998. 448 с.
12. Kotarbiński T. Traktat o dobrej robocie. Wrocław: Ossolineum, 1965. 531 s.

References:

1. Gershunsky B. S. (1998). *Filosofiya obrazovaniya dlya XXI veka (V poiskach praktikoorientirovannykh konceptziy)* [Philosophy of Education for the 21st Century]. Moskva: «Sovershenstvo» [in Russian].
2. Dubaseniuk O. A., Semeniuk T. V., Antonova O. Ye. (2003). *Profesiina pidgotovka maybutn'ogo vchitelia do pedagogichnoi diial'nosti: monografiya* [Professional training of future teacher for pedagogical activity]. Zhitomir: Zhitomir'skii derzh. ped. un-t [in Ukrainian].
3. Zhygir V. (2016). *Metodologichni pidchody yak osnova naukovy-pedagogichnich doslidzhen' u profesyniyi osviti* [Methodological approaches as the basis of scientific and pedagogical researches in the professional education]. *Pedagogika formuvannya tvorchoi osobistosti u vischii i zagal'noosvitniy shkolach*: zb. nauk. praz', 48 (101), 107-115 [in Ukrainian].
4. Kichuk N. V. (2006). *Kompetentnist' samorozvitku maybutn'ogo fachivzva: osobistisno orientovani tehnologii formuvannya u vischii shkoly* [The competence of self-development of the future specialist: personally oriented technologies of formation in high school]. *Naukoviy visnik Mikolaiivs'kogo derzhavnogo universitetu. Pedagogichni nauki*, 12, 80-87 [in Ukrainian].
5. Komar O. A. (2011). *Teoretichni ta metodichni zasady pidgotovky maybutnich uchiteliv pochatkovoi shkoli do zastosuvannya interaktivnoi tehnologii* [Theoretical and Methodical Principles of Future Primary School Teachers Training for the Use of Interactive Technology]. Doctor's thesis. Uman [in Ukrainian].
6. Lozova V. I. (2006). *Lekzji z pedagogiki vischoi shkoly* [Lectures on higher education pedagogy]. Kharkiv: OBS [in Ukrainian].
7. Milto L. (2017). *Filosofs'ko-metodologichni pidchody doslidzhennya rozvitku idey pedagogichnoi maysternosti* [Philosophical and methodological approaches to research the development of ideas of pedagogical skill]. *Vitoki pedagogichnoi maysternosti*, 20, 163-168 [in Ukrainian].
8. Novikov A. M. (2013). *Metodologia: slovar' sistemy osnovnykh ponyatyi*. Moskva : Librokom [in Russian].
9. Pobirchenko N. S. *Kompetentnisniy pidchid u vischii shkoli: teoretichniy aspekt* [The competency building approach in higher school: theoretical aspect]. *Osvita ta pedagogichna nauka*, 3, 24-31 [in Ukrainian].

10. Radkevich V. O. (2012). Kompetentnisniy pidchid do rozroblennya derzhavnich standartiv profesiyno-technichnoї osviti [The competency approach to the fragmentation of the sovereign standards in professional and technical education]. *Profesiyno-technichna osvita*, 3, 8-10 [in Ukrainian].
11. Sazkov N. Y. (1998). *Prakticheskiy menedzhment. Metody i priemy deyatelnosti rukovoditelya* [Practical management. Methods and techniques of the head]. Donetsk: Stalker [in Russian].
12. Kotarbiński T. (1965). *Traktat o dobrej robocie*. Wrocław: Ossolineum. 531 s.

Biliakovska O. O. Research methodology of teacher training in the context of quality assurance

Considering scientific materials, the article characterizes specific methodological research approaches to the problem of teacher training in the context of its quality assurance, particularly systematic, activity oriented (praxeological) and competency-based approaches. While studying quality assurance of teacher training on the grounds of the systematic approach, it is important to outline key elements of the system having divided them into separate blocks according to their definition, functioning and process of professional training. From the standpoint of the systematic approach, professional training is seen as a purposeful activity based on certain principles and laws of system formation, and connections between system components (aim, tasks, content, forms and studying methods in their interaction, etc.). Key principles of the systematic approach are studied such as principles of integrity, structure, integration, hierarchy, external conditionality and global aim.

Under the conditions of integration of the national system of education into the European sphere of education, transition to a competency-based system of teacher training becomes a prior task to ensure its quality. Applying the competency-based approach to the problem under the research will enable putting modern teacher training into the competency-based plane of the educational environment. It will also enable the selection of appropriate teaching methods and forms intended for training a competent European teacher, who is able to solve social, professional and pedagogical tasks, is ready for efficient cooperation, constant development, improvement and growth. Activity oriented (praxeological) approach to the problem of quality assurance of teacher training is aimed at the main task – learning and implementing necessary knowledge for realization of effective activity as well as values and content, aims, actions, procedures, results and proper correction.

Key words: research methodology, quality of professional training, system approach, praxeological approach.

УДК 378.016-057.87:811.161.2'367.625'243

DOI <https://doi.org/10.31392/NPU-nc.series5.2020.72-1.17>

Бойко Г. І.

ВИВЧЕННЯ РЕФЛЕКСИВНИХ ДІЄСЛІВ НА ЗАНЯТТЯХ З УКРАЇНСЬКОЇ МОВИ ЯК ІНОЗЕМНОЇ СТУДЕНТАМИ-ІНОЗЕМЦЯМИ ТЕХНІЧНИХ ВИШІВ

Проаналізовано різні методи для вивчення і засвоєння рефлексивних дієслів української мови та використання матеріалу на заняттях з української мови як іноземної для студентів-іноземців 3-4 курсів Національного університету «Львівська політехніка». Виокремлено основні значення, а також різновиди дієслів на -ся. Виявлено закономірності функціонування рефлексивного дієслівного форманта різного типу. Показано, що та сама словоформа може передавати різні значення. Відзначено поліфункціональний характер рефлексивного елемента як важливого елемента семантико-граматичної структури дієслів. Скеровано погляд на те, що головними об'єктами лінгвістичних теорій слугують семантика і синтаксис, на відміну від лексики та морфології, на яких зосереджували увагу мовознавці попередніх поколінь. Функціонально-семантичний підхід поширюється і на проблеми дієслів, який виявляється у його репрезентації на лексичному, морфологічному, словотвірному та синтаксичному рівнях. Множинність відношень між їхніми категоріальними елементами зосереджена на певній групі дієслів. Досліджено, що семантико-граматична структура і функціонування рефлексивних дієслів у мові дає змогу повніше описати семантико-граматичні параметри цих одиниць і з'ясувати багатоплановий характер рефлексивного форманта. У статті розглянуто основні засади походження афікса -ся, його розташування у словах і написання відповідно до норм української мови. Описано особливості вживання дієслів на -ся, що відрізняє українську мову від сусідніх (російської та польської). А також подано загальну кількість рефлексивних дієслів у мові та їхній відсоток у цілому. Запропоновано різні види вправ для роботи на практичному занятті з УМІ у чотирьох видах мовленнєвої діяльності (читання, писання, говоріння та слухання) для студентів-іноземців різного рівня підготовки та різних спеціальностей. Наведено ряд посібників, які допоможуть подолати суттєві труднощі викладання УМІ та розуміння українських науково-популярних текстів за спеціальністю чужоземними студентами.

Ключові слова: українська мова як іноземна, суб'єкт, рефлексивні дієслова, афікс -ся, семантико-граматична структура.

Українська мова як іноземна ставить перед нами нові виклики і завдання. Однією з тем, що потребує чіткого опрацювання в іншомовній аудиторії є вживання рефлексивних дієслів, які посідають особливе місце в системі української мови своїм поліфункціональним характером, що зумовлює багатоплановість його вивчення [10]. Їх ще називають дієслова з афіксом -ся, наприклад в енциклопедії «Українська мова», позначено терміном зворотні дієслова [15, с. 201].